

FTAXP 10.17.47

ЭОЖ 35.083.94

<https://doi.org/10.46914/1562-2959-2020-1-4-279-285>

М.Д. НАУРЫЗБЕК,¹

докторант.

ҚР Президенті жанындағы

Мемлекеттік басқару академиясы¹

МҮДДЕЛЕР ҚАҚТЫҒЫСЫН АЛДЫН АЛУ: МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТТЕ СЫЙЛЫҚ БЕРУ МЕН АЛУ САЯСАТЫ

Аңдатпа

Мақалада мүдделер қақтығысы және оны алдын алу мәселесі қозғалып жатыр. Жалпы мүдделер қақтығысының бірінші қаупі мемлекеттік қызметшілердің жеке мүдделері мен қоғамдық мүдделердің арасындағы балансты бұзуында жатыр. Ал екінші қаупі боп мүдделер қақтығысы қоғамдық сенімді және мемлекеттік шенеуніктердің адалдығы мен бейтараптығына деген сенім деңгейін төмендетеді. Осы мақалада Қазақстандағы мүдделер қақтығысының нақты нысаны – мемлекеттік қызметшілерге сыйлық беру мен алу саясаты, атап айтқанда, нөлдік сыйлық саясат пен сыйлықтарға шектеулі тыйым салу саясаты талданып зерттеледі. Бір жағынан, сыйлық саясаты мүдделер қақтығысын болдырмау мақсатында сыйлықтарды алуға мүлдем тыйым салуы мүмкін. Бұл нөлдік сыйлық саясат баға шегіне қарамастан кез келген сыйлықтарға тыйым салуды білдіреді. Нөлдік сыйлық саясатын бекіту мемлекеттік билікке деген сенім деңгейіне әсер етеді, өйткені азаматтар мемлекеттік қызметшілер жұмысының нәтижесіне ешқандай факторлар әсер етпейтінін нақты біледі. Алайда, бұл мемлекеттік қызметшілердің іс-қимыл еркіндігін айтарлықтай шектеу боп түсініледі. Екінші жағынан, сыйлық саясаты мемлекеттік қызметшілерге жұмыс орнында да, жұмыстан тыс уақытында да сыйлықтарды алу ережелерін анықтауы мүмкін. Егер сыйлыққа рұқсат етілсе, онда қолайлы баға орнатылу мәселесі де туындап жатыр. Бұл сыйлықтарға шектеулі тыйым салу саясатын қабылдауды білдіреді және бұндай тәсіл мемлекеттің қызметшілердің саналарының дамуына да ықпал жасайды. Автор жасаған нәтижелер бойынша Қазақстан үшін неғұрлым қолайлы саясат ұсынылады.

Тірек сөздер: мемлекеттік қызмет, мүдделер қақтығысы, нарративті саяси талдау, нөлдік сыйлық саясат, сыйлықтарға шектеулі тыйым салу, сенім, тәуекелдер.

Бүгін Қазақстанда мемлекеттік қызметтегі мүдделер қақтығысы мәселесіне ауқымды көңіл бөлінуде. «Бес институционалдық реформаны жүзеге асыру бойынша 100 нақты қадам» Ұлт жоспарында бірінші басымдық ретінде кәсіби мемлекеттік аппаратты қалыптастыру белгіленді.

Бұдан басқа, Қазақстан әлемнің дамыған 30 елінің қатарына да кіруге ұмтылуда. Соңғы онжылдықтарда ЭЫДҰ елдерінің көпшілігі мемлекеттік қызметтегі мүдделер қақтығысын алдын алу және этикалық құндылықтарды ілгерілету мақсатында жаңа ережелер мен кодекстер енгізді. Бұл орайда Қазақстанда да аталған мәселе күн тәртібінде тұр.

Осылайша, осы мақалада Қазақстандағы мүдделер қақтығысының нақты нысаны – мемлекеттік қызметшілерге сыйлық беру мен алу саясатының екі нұсқасын, атап айтқанда нөлдік сыйлық және сыйлықтарға шектеулі тыйым салу саясаттарын талдап, зерттеу мақсаты қойылған. Мақаланың нәтижесі ретінде саясаттың екі нұсқасын жан-жақты талдау негізінде Қазақстан үшін неғұрлым қолайлы саясат туралы қорытынды жасалатын болады.

Бұл мақалада нарративті саяси талдау әдісі қолданылады. Э. Ро өз зерттеуінде нарративті саяси талдауының негізгі төрт сатысын белгілейді, атап айтқанда талдаушы жалпы қабылданған ережелерінен бастап, саяси нарративтерді анықтайды. Аналитиктің екінші мен үшінші қадамдары бұл мәселедегі қолданыстағы саяси нарративтерге қайшы келетін басқа нарративтерді анықтап, саяси нарративтерді салыстырудан тұрады. Соңғы сатысында талдаушы қорытынды жасап, метанарративті анықтайды [1].

Осы мақалада саяси нарративтер ретінде мемлекеттік қызметшілерге сыйлық беру мен алу саясатының екі нұсқасы қолданылады. Осылайша, екі саясат талданып, метанарратив ретінде Қазақстан үшін неғұрлым қолайлы саясат бойынша тұжырымдама жасалады.

Бұл ретте, мәселені талқылауға кіріспес бұрын, мүдделер қақтығысы мен сыйлық мәселелерін зерттеу бойынша алдыңғы әдебиетке шолу жасау керек.

Мысалы, Т. Карсон өз жұмысында мүдделер қақтығысы ұғымын жан жақты талдай отырып, көптеген мән-жайлар қате бойынша мүдделер қақтығысы деп есептелінбейді, ал *prima facie* басқа жағдайлар қате боп мүдделер қақтығысы ретінде қабылданатынын пайымдайды [2].

Бұдан басқа, Г. Бойс және С. Дэвидс өздерінің зерттеуінде мүдделер қақтығысын реттейтін тиісті нормативтік және басқарушылық тәсілдерді талдай отырып, келесіге аса назар аударады: (1) қызметшілердің міндеттеріне қайшы келетін олардың жеке мүдделері; (2) мемлекеттік сектордың жұмысы барысында туындайтын мүдделер қақтығысын басқару; (3) этикалық және ұйымдастыру мәдениетін дамыту [3].

Өз кезегінде, Р. Робертс және М. Досс мүдделер қақтығысын сыйлық беру призмасы арқылы зерттейді. Үкімет этикасындағы шектеулерге басымдық қоғамдық сенім нығайту үшін тиімсіз деп пайымдайды. Авторлар сыйлықтар мен тиісті ережелердің кемшіліктерін көрсетіп, ережелер жеке адалдыққа қарағанда, ұйымның беделіне көңіл бөліп, қоғамдық сенімді нығайтудан гөрі, осы ережелердің саяси рөлін нығайтуға бағытталғанын тұжырымдайды [4].

Х. Фэйн өз зерттеуінде мемлекеттік басқарушылар Үкіметке деген қоғамдық сенімін қалпына келтіру үшін қолданыстағы стандарттарды арттыру қажеттігін атап өтеді. Осындай стандарттардың бірі мемлекеттік қызметшілер үшін сыйлық саясатын нығайту деп пайымдайды. Автор нөлдік сыйлық саясатын қарастырып, оның басты артықшылықтарын талдайды [5].

Сонымен қатар, М. Бак зерттеуші «қымбат» сыйлықтарға құндылық шектеулерін қоя отырып, сыйлық беруге шектеулі тыйым салу ең оптималды екенін тұжырымдайды. Шектеулі тыйым салу толық тыйым салудан гөрі әлсіз әсерге ие, алайда автор осындай саясат сыйлықтардан ақшаға ауысу тәуекелдерін азайту арқылы сыбайлас жемқорлықтың әлеуметтік шығындарын төмендету мүмкіндігін атап өтеді.

Осылайша, қарастырылған әдебиет мүдделер жүйесі мен сыйлық беру мен алу мәселесінің өзектілігін көрсетеді.

Қазіргі уақытта Қазақстанда мемлекеттік қызметшілерге сыйлықтар беру және алу мәселесін реттейтін нормативтік ережелер бар, бұл тұтастай алғанда реттеу жүйесінің болуын білдіреді. Алайда, қазіргі ахуалды бағалау мақсатында аталған нормаларды егжей-тегжейлі қарастыру қажет.

Қазақстан Республикасы «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Заңының 12-бабы 1 тармағының 4 тармақшасына сәйкес қызметтік міндеттерін орындауына байланысты сыйлықтарды алу сыбайлас жемқорлыққа қарсы шектеулерді бұзу ретінде саналады [6].

Бұдан басқа, Қазақстан Республикасы «Әкімшілік құқық бұзушылық туралы» Кодексінің (бұдан әрі – ҚР ӘҚТК) 676, 677, 678 баптарына сәйкес заңсыз материалдық сыйақы беру және алу әрекеттері үшін әкімшілік жауапкершілік көзделген [7].

Осылайша, беруші – жеке тұлға үшін 200 АЕК (555 600 теңге), беруші – заңды тұлға үшін 750 АЕК (2 083 500 теңге), ал алушы үшін – 600 АЕК (1 666 800 теңге) мөлшерінде әкімшілік айыппұл қарастырылған. Сонымен қатар, егер заңды тұлға тарапынан бір жыл ішінде осындай заңсыз іс-әрекет қайталанып жасалса, 1500 АЕК мөлшерінде айыппұл қарастырылған [7, б. 676–678]. Сыйлықтың құны 2 АЕК-тен (5 556 теңге) жоғары сыйлық қылмыстық жауапкершілікке әкелуі мүмкін [8, 366-бап].

Жалпы, 2019 жылдың нәтижесі бойынша ҚР ӘҚБТК 676–677 бабы бойынша әкімшілік құқық бұзушылық үшін 27 хаттама толтырылды, салынған айыппұлдардың жалпы сомасы 10 386 200 теңге, ал мемлекеттік қызметшілер арнайы мемлекеттік қорға (сыйлықтарға) берген сыйлықтардың сомасы 683 212 теңгені құрайды [9].

Тұтастай алғанда, Қазақстанда мемлекеттік қызметшілерге сыйлықтарды беру және алу мәселесін реттейтін нормативтік жүйе бар. Атап айтқанда сыбайлас жемқорлыққа қарсы шектеулерді сақтамау деп қызметтік міндеттерін орындауға байланысты сыйлық алу ғана танылады.

Сонымен, мақалада қарастырылатын бірінші нөлдік сыйлық саясат мемлекеттік қызметшілерге кез-келген сыйлықтарға тыйым салатын нақты ережелерді қабылдауды қамтиды.

Көрнекі мысал ретінде 1993 жылы Хьюстон қаласында орнатылған саясатты келтіруге болады. Оған сәйкес қалалық қызметкер кез-келген жағдайда ешқандай пайданы тікелей немесе жанама түрде қабылдамауы керек, егер бұл пайдадан қалалық органдарға қандай да әсер ету немесе басқа да әдепсіздік туылса (City of Houston Executive Order no. 1–28, 1993). Сонымен қатар, мемлекеттік қызметші сыйлық ретінде ешқандай ақша қаражатын, мүлікті, қызметті, несие не басқа құнды затты немесе әсер ету ниетімен берілетін басқа да кез келген затты қабылдамауы немесе сұрамауы тиіс. Бұдан басқа, мемлекеттік қызметші ешқандай ақша қаражатын, мүліктік қызметтерді немесе басқа да бағалы заттарды өзінің қызметтік міндеттерін жүзеге асыру, орындау немесе орындамау үшін жеке тұлға немесе тұлғалар тобынан қабылдамауы немесе сұрамауы тиіс (City of Houston Code § 14–183, 1993). Қалалық биліктің пікірінше әдепсіздіктің кез-келген көрінісіне жол бермеу үшін және алуға рұқсат етілген сыйлық түрлеріне қатысты келіспеушіліктердің болмауын қамтамасыз ету мақсатында барлық сыйлықтар орынсыз деп саналуы керек [10].

Қазіргі уақытта мұндай қатаң саясатты ұстанушылар көп емес. Мысалы, Малайзия [11] және Филиппин [12] мемлекеттері осындай ережелерді ұстанатынын атап өту керек.

Осы контекстте Қазақстан Республикасының 2020 жылғы 6 қазандағы «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заңына сәйкес, мемлекеттік қызметшілер мен олардың отбасы мүшелеріне сыйға тартушының пайдасына жасаған әрекеттері үшін сыйлықтарға, материалдық сыйақыға және қызмет көрсетуге, Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 1 шілдедегі азаматтық кодексінің (ерекше бөлім) 509 бабына және Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 1 наурыздағы «Мемлекеттік мүлік туралы» Заңының 216 бабына өзгерістер енгізу арқылы, толық тыйым салынғанын атап айту жөн [13]. Одан бұрын аталған нормативтік құқықтық актілерде тыйым салынатын сыйлық құнының шегі 10 АЕК боп орнатылған, және сол себепті сыйлықтарды сыйлау саясатында түсініспеушіліктер болған. Яғни, жаңа енгізілген өзгертулер нөлдік сыйлық саясаттың көрінісін білдіреді деп те айтуға болады. Алайда, сыйлық заңсыз деп танылу үшін сыйлық пен мемлекеттік қызметшінің іс-әрекетінің арасындағы себеп-салдарлық байланысының болуы міндетті шарт.

Жалпы, бір қарағанда, нөлдік сыйлық саясат бірқатар артықшылықтарды болжайды, олардың ішінде, бірінші кезекте, мемлекеттік қызметшілердің қызметіне күмән болмайтыны. Мерекеге арналған гүлдер не кішігірім рахмет ретінде шоколад қорапшасын қабылдаған мемлекеттік қызметші опасыз және сыйлықтардың ықпалына түсетін адам ретінде болып көрінуі мүмкін. Бұл, өз кезегінде, бүкіл мемлекеттік аппараттың беделі мен сеніміне нұқсан келтіреді. Екіншіден, нөлдік сыйлық саясат болашақта потенциалды мүдделер қақтығысының болу ықтималдығын жояды. Осыған ерекше назар аударған жөн. Бүгін туған күніне арналған айыпсыз гүлдер ертең кішігірім сұранысты орындауда қандай да бір рөл атқара алуы мүмкін. Үшіншіден, осындай ережелер қоғамдық сенімді нығайтуға тікелей ықпал етеді. Алайда, толық тыйым салудың қатаң бақылауды орнатуымен қатар, мемлекеттік қызметшінің әрекет және таңдау еркіндігін де басады.

Осы мақалада талданатын екінші саясатқа келетін болсақ, көптеген елдер дәл осындай саясатты ұстанатынын атап өткен жөн. Осындай саясаттың басты түйіні – сыйлықтар алу кезінде белгілі бір шектеулерді орнату, ол баға, жағдайлар шеңбері, категориялар және т.б. шектеулер, бірақ сыйлықтарға толығымен тыйым салынбайды. Негізінен мемлекеттік қызметшілер үшін сыйлықтардың баға шектеулері анықталады, яғни сыйлық аспауы тиіс ең жоғары баға анықталады.

Аталған саясатты қолданушылардың бірі Корея Республикасы болып табылады. Жалпы, Кореяда сыйлықтар мәдениеті дәстүрлердің бір ажырамас бөлігі болып табыатынына аса назар аударған жөн. Корея Республикасының ең соңғы жетістіктерінің бірі Сыйлықтар алу мен парақорлық туралы Заңды қабылдау болды (The Improper Solicitation and Graft Act, Act No. 13278, Mar. 27, 2015. Amended by Act No. 16658, Dec 29, 2019). Аталған Заңға сәйкес (8 – бап) мемлекеттік қызметшілерге бір жолғы бір миллион воннан (350 мыңнан аса қазақстандық теңге) және бір қазыналық жыл мерзім ішінде үш миллион воннан (1 млн аса

қазақстандық теңге) асатын ақшаны және сыйлықтарды қабылдауға, сұрауға немесе алуға уәде беруге болмайды [14]. Ал мемлекеттік қызметшіні парақорлық үшін заңмен бекітілген жауапкершілікке тарту мақсатында тиісті құқық қорғау органдар мен инстанциялар сыйлық не ақшаның мемлекеттік қызметшінің әрекеттерімен байланысын дәлелдеуге тура келеді.

Бұдан басқа, үйлену және басқа тойларына арналған сыйлықтардың құны де шектеледі. Мысалы, үйлену тойлары мен жерлеу үшін рұқсат етілген сыйлықтардың құны 50 000 воннан аспауы тиіс. Бұдан басқа, тамақтану үшін (оның ішінде сусындар) 30 000 воннан артық соманы жұмсауға болмайды. Бұл жағдайларда ерекше атап өткен жайт, берілген сыйлық не ұсыныстың нақты лауазымдық міндеттерді орындауымен байланысының бар-жоғы мүлдем маңызды емес [15].

Жоғарыда айтылғандардан Корея Республикасы мемлекеттік қызметшілердің сыйлықтар алуы үшін шекті соманы белгілегені айқын. Яғни, сыйлықтарға толық тыйым жоқ. Біріншіден, жыл бойы және бір жолғы сыйланатын сыйлықтардың шекті сомасы белгіленді. Алайда, бұл жағдайда мемлекеттік қызметшіні жауапкершілікке тарту үшін сыйлық пен мемлекеттік қызметшінің іс-әрекеттерінің арасында себеп-салдарлық байланысты дәлелдеу қажет. Екіншіден, мемлекет мерекелерге жұмсалатын шығындар және соған қатысты сыйлықтар бойынша бағалық шектеулер белгіледі. Алайда, мұндай жағдайларда себеп-салдарлық байланыс мүлдем қажет емес. Егер мемлекеттік қызметші белгіленген сомадан асып кетсе, онда нормативтік құқықтық нормаларды бұзушы болып табылады.

Мұндай саясаттың талай артықшылықтары бар. Бірінші артықшылық ретінде мемлекеттік қызметшіге таңдау еркіндігін беру және тыйым салу тәсілінен бас тартуында жатыр. Екіншіден, мұндай саясат мемлекеттік қызметшінің іс-әрекетіндегі саналылықты дамыта отырып, парасаттылық қасиеттерін тәрбиелейді. Әрине, кемшілік ретінде нөлдік сыйлық саясатқа қарағанда, сыйлықтарға шектеу салу әлдеқайда әлсіреу болып табылады.

Жоғарыда келтірілген екі саясатты талдау нәтижелерінен екі саясаттың да бірқатар артықшылықтары бар екенін атап өткен жөн. Егер нөлдік сыйлық саясаты туралы айтатын болсақ, онда бұл саясат – жұмыс процесінде мемлекеттік қызметшінің шешімдеріне қандай да әсер етуі мүмкін заңсыз сыйлықтарды бір рет және біржолата жеңудің ең тиімді әдісі. Аталған саясат қоғамның мемлекеттік билікке деген сенімін нығайтуға және кез-келген күдіктерді болдырмауға тікелей ықпал етеді. Алайда, бұл саясат мемлекеттік қызметшілерді әрекет және таңдау еркіндігін шектей отырып, толық бақылауды белгілейді.

Сыйлықтарды шектеудің екінші саясаты, өзінің мәні бойынша, неғұрлым демократиялық болып табылады және мемлекеттік қызметшіге дербес шешім қабылдауға мүмкіндік береді. Бұл тәсіл, сөзсіз, мемлекеттік қызметшілердің іс-әрекеттерінде өзіндік тәртіп пен саналылықты тәрбиелейді. Дегенмен, сыйлықтарға рұқсат беру саясаты мемлекеттік қызметшілер үшін белгілі бір жеңілдіктерді белгілейді, бұл жүйелі сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресте тиімсіз жол деп те пайымдауға болады.

Біздің халқымыздың менталитетін, дәстүрлердің жаңалықтардан басым болуын, талдау нәтижелерін ескере отырып, мемлекеттік қызметшілердің себеп-салдарлық байланысына қарамастан және сыйлық құнының қандай да бір шегін белгілемей-ақ жұмыс орнында кез келген сыйлықтарды беру мен алуға жаппай тыйым салуды белгілеу орынды деп санаймыз. Бұл контекстінде мемлекеттік қызметшілерге сыйлық беру және алуына тыйым салу болашақта потенциалды мүдделер қақтығысының туындау мүмкіндігін болдырмайтынын атап өткен жөн. Сонымен қатар, біздің ойымызша, Корея Республикасының тәжірибесінің негізінде, жұмыс уақытынан тыс уақытта, мысалы, туған күні, үйлену және жерлеу тойларына, сыйлықтар мен сыйланатын басқа да құнды заттардың шекті бағаларын белгілеу қажет.

Осылайша, осы мақаладағы талдау нәтижесінде Қазақстанның мемлекеттік қызметшілері үшін нөлдік сыйлық саясаты неғұрлым қолайлы саясат деп пайымдаймыз. Оған қоса, жұмыстан тыс уақытындағы нақты жағдайларда, мысалы, туған күні, үйлену және жерлеу тойларына сыйланатын сыйлықтар мен басқа да құнды заттардың баға шектерін орнату орынды деп санаймыз.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

- 1 Roe E. Narrative policy analysis: theory and practice. – Duke University Press, 1994. – URL: https://www.sivioinstitute.org/wp-content/uploads/Public_Policy_School/Introduction_to_Public_Policy_Making/Narrative-Policy-Analysis-Theory-and-Practice.pdf.
- 2 Carson T.L. Conflicts of interest // *Journal of Business Ethics*. 1994. Т. 13. No. 5. P. 387–404.
- 3 Boyce G., Davids C. Conflict of interest in policing and the public sector: Ethics, integrity and social accountability // *Public Management Review*. 2009. Т. 11. No. 5. P. 601–640.
- 4 Roberts R.N., Doss JrM.T. Public service and private hospitality: a case study in federal conflict-of-interest reform // *Public Administration Review*. 1992. P. 260–270.
- 5 Fain H. The case for a zero gift policy // *Public Integrity*. 2002. Т. 4. No. 1. P. 61–74.
- 6 Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы. Қазақстан Республикасының Заңы. 2015 жылғы 18 қарашадағы № 410–V ҚРЗ. – URL: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000410>.
- 7 Әкімшілік құқық бұзушылық туралы. Қазақстан Республикасының Кодексі. 2014 жылғы 5 шілдедегі № 235–V ҚРЗ. – URL: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1400000235>.
- 8 Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі. Қазақстан Республикасының Кодексі 2014 жылғы 3 шілдедегі № 226–V ҚРЗ. – URL: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1400000226>.
- 9 Агентство по противодействию коррупции // Об ответственности за дарение и получение подарков госслужащими. – 2019. – URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/anticorruption/press/news/details/ob-otvetstvennosti-za-darenie-i-poluchenie-podarkov-gossluzhashchimi?lang=ru>.
- 10 Fain H. The case for a zero gift policy // *Public Integrity*. 2002. Т. 4. No. 1. P. 61–74.
- 11 Malaysian Anti – Corruption Committee // No gift policy in public sector. – URL: <https://www.sprm.gov.my/index.php/en/maca/korporat/142-knowledge/770-no-gift-policy>.
- 12 CNN Philippines // No-gift policy in government. – 2019. – URL: <https://www.cnn.ph/videos/2019/8/22/No-gift-policy-in-government.html>.
- 13 Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы. Қазақстан Республикасының Заңы 2020 жылғы 6 қазандағы № 365–VI ҚРЗ. – URL: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z2000000365>.
- 14 Improper Solicitation and Graft Act. No. 13278, Mar. 27, 2015. Amended by Act No. 16658, Dec 29, 2019. – URL: <http://www.acrc.go.kr/en/data/3.0.Improper%20Solicitation%20and%20Graft%20Act.pdf>.
- 15 Приймак А.В. Правовое регулирование получения подарков государственными и муниципальными служащими Республики Корея // Проблемы современной науки и образования. – 2016. – № 17(59). – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pravovoe-regulirovanie-polucheniya-podarkov-gosudarstvennymi-i-munitsipalnymi-sluzhaschimi-respubliki-koreya>.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

- 1 Roe E. Narrative policy analysis: theory and practice. – Duke University Press, 1994. – URL: https://www.sivioinstitute.org/wp-content/uploads/Public_Policy_School/Introduction_to_Public_Policy_Making/Narrative-Policy-Analysis-Theory-and-Practice.pdf.
- 2 Carson T.L. Conflicts of interest // *Journal of Business Ethics*. 1994. Т. 13. No. 5. P. 387–404.
- 3 Boyce G., Davids C. Conflict of interest in policing and the public sector: Ethics, integrity and social accountability // *Public Management Review*. 2009. Т. 11. No. 5. P. 601–640.
- 4 Roberts R.N., Doss JrM.T. Public service and private hospitality: a case study in federal conflict-of-interest reform // *Public Administration Review*. 1992. R. 260–270.
- 5 Fain H. The case for a zero gift policy // *Public Integrity*. 2002. Т. 4. No. 1. R. 61–74.
- 6 Sybailas zhemqorlyqqa qarsy is-qimyl turaly. Qazaqstan Respublikasynyn Zaңy. 2015 zhylyғы 18 qarashadary № 410–V QRZ. – URL: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000410>.
- 7 Әкімшілік құқық бұзушылық туралы. Қазақстан Республикасының Кодексі. 2014 жылғы 5 шілдедегі № 235–V QRZ. – URL: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1400000235>.
- 8 Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі. Қазақстан Республикасының Кодексі 2014 жылғы 3 шілдедегі № 226–V QRZ. – URL: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1400000226>.

9 Agentstvo po protivodeistviyu korrupsii // Ob otvetstvennosti za darenie i poluchenie podarkov gossluzhashchimi. – 2019. – URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/anticorruption/press/news/details/ob-otvetstvennosti-za-darenie-i-poluchenie-podarkov-gossluzhashchimi?lang=ru>.

10 Fain H. The case for a zero gift policy // Public Integrity. 2002. T. 4. No. 1. R. 61–74.

11 Malaysian Anti – Corruption Committee // No gift policy in public sector. – URL: <https://www.sprm.gov.my/index.php/en/maca/korporat/142-knowledge/770-no-gift-policy>.

12 CNN Philippines // No-gift policy in government. – 2019. – URL: <https://www.cnn.ph/videos/2019/8/22/No-gift-policy-in-government.html>.

13 Қазақстан Республикасының кеібір заңнамалық актілеріне сыбайлас зһемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырлар енгізу туралы. Қазақстан Республикасының Заңы 2020 жылғы 6 қазандағы № 365–VI ҚРЗ. – URL: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z2000000365>.

14 Improper Solicitation and Graft Act. No. 13278, Mar. 27, 2015. Amended by Act No. 16658, Dec 29, 2019. – URL: <http://www.acrc.go.kr/en/data/3.0.Improper%20Solicitation%20and%20Graft%20Act.pdf>.

15 Priimak A.V. Pravovoe regulirovanie polucheniya podarkov gosudarstvennymi i munitsipal'nymi sluzhashchimi Respubliki Koreya // Problemy sovremennoi nauki i obrazovaniya. – 2016. – № 17(59). – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pravovoe-regulirovanie-polucheniya-podarkov-gosudarstvennymi-i-munitsipalnymi-sluzhaschimi-respubliki-koreya>.

М.Д. НАУРЫЗБЕК,¹

докторант.

Академия государственного
управления при Президенте РК¹

ПРЕДОТВРАЩЕНИЕ КОНФЛИКТА ИНТЕРЕСОВ: ПОЛИТИКА ДАРЕНИЯ И ПРИНЯТИЯ ПОДАРКОВ НА ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЕ

Аннотация

В статье исследуется вопрос о конфликте интересов на государственной службе и его профилактике. Первая угроза конфликта интересов заключается в нарушении баланса между личными интересами государственных служащих и общественными интересами. Второй риск – конфликт интересов снижает уровень общественного доверия к лояльности и беспристрастности государственных служащих. В статье анализируется конкретная форма конфликта интересов в Казахстане – дарения подарков, в частности, изучаются две формы политики – политика нулевого подарка и политика ограниченного запрета на подарки. С одной стороны, подарочная политика может полностью запрещать прием подарков с целью предотвращения возможных конфликтов интересов. Эта политика нулевого подарка предполагает полный запрет на дарение и принятие подарков, независимо от цены. Установление нулевой политики влияет на уровень доверия к государственной власти, так как граждане знают точно, что на результат работы государственного служащего никакие факторы не влияют. Однако это существенное ограничение свободы действий государственных служащих. С другой стороны, политика дарения подарков может определять правила принятия подарков для государственных служащих как на рабочем месте, так и в нерабочее время. Если государственным служащим все же разрешается дарить подарки, то возникает вопрос установления приемлемой цены. Такой подход подразумевает принятие политики ограниченного запрета на подарки и тем самым способствует развитию осознанности государственных служащих. По выводам, сделанным автором, предлагается более благоприятная для Казахстана политика.

Ключевые слова: государственная служба, конфликт интересов, нарративный политический анализ, политика нулевого подарка, ограниченный запрет на подарки, доверие, риски.

M.D. NAURYZBEK,¹

PhD student.

Academy of Public Administration under the President
of the Republic of Kazakhstan¹

**PREVENTING CONFLICTS OF INTEREST:
THE POLICY OF GIVING AND ACCEPTING
GIFTS IN THE CIVIL SERVICE**

Abstract

The article raises the issue of conflict of interest and its prevention. The first threat of a conflict of interest in general is a violation of the balance between the personal interests of civil servants and the public interest. And the second risk is that a conflict of interest reduces the level of public trust and confidence in the loyalty and impartiality of public officials. This article analyzes and studies the real form of conflict of interest in Kazakhstan, namely two gift policy options. In particular, the zero gift policy and the limited gift ban policy are the subject of this research. On the one hand, the gift policy may completely prohibit accepting the gifts in order to prevent conflicts of interest. This zero gift policy implies that there is a ban for any gifts, regardless of the price. The establishment of a zero gift policy affects the level of confidence in the government, since citizens know that no factors affect the performance of a civil servant's work. However, this will significantly restrict the freedom of action of civil servants. On the other hand, the gift policy can determine the rules for accepting the gifts both at workplace and after the work hours. If a gift is permissible, then there is a question of establishing an acceptable price. This means adopting a policy of limited prohibition on gifts and such a policy promotes the development of civil servants' consciousness. As a result, the author suggests a more favorable policy for Kazakhstan.

Key words: public service, conflict of interest, narrative political analysis, zero-gift policy, ban on gifts, trust, risks.